

De Koerier

van

[juni 2016] nr. 69

Brabants Heem

Zomaar een voorbeeld van de grote belangstelling voor het werk van heemkundekringen. Wanrode's Heem achterhaalde de geschiedenis van verdwenen bedrijven uit Wanroij, het dorp in het Land van Cuijk. Een drukte van belang op de tentoonstelling, het boek over die bedrijven vond gretig aftrek. (foto Wanrode's Heem)

Brabants Heem

Van vrijwilligers, Voor vrijwilligers

Beste lezer,

De veelheid aan activiteiten van de heemkundekringen in onze provincie blijft indrukwekkend. Veel werk wordt besteed aan het uitzoeken, onderzoeken, uitpluizen en dikwijls ook nog te boek stellen van de geschiedenis van dorp en stad, van mensen, hun activiteiten en nog veel meer. Dat alles dankzij de inzet in onze provincie van honderden begeesterde vrijwilligers.

Het kan niet beter, zou je denken. Of wel? Hebben we goed zicht op hoe het in de toekomst gaat? Is er een nieuwe generatie begeesterde mensen in aantocht? Kunnen we blijven rekenen op nieuwe en vooral jonge vrijwilligers? Op nieuwe ideeën, nieuwe initiatieven? Het zijn vragen die in de Raad van Aangeslotenen van april aan de orde kwamen. Het bestuur van Brabants Heem wil daar graag met de aangesloten kringen mee aan de slag: hoe blijven of hoe worden we aantrekkelijk voor de jongere generaties, was onderwerp van een presentatie waarover u in deze uitgave van De Koerier meer kun lezen.

Jurgen Pigmans verruilde Erfgoed Brabant voor het Stadsarchief Oss. Hij legt een aanstekelijk enthousiasme aan de dag als hij over zijn werk als historicus praat. Het vertellen van het verhaal van de geschiedenis van zijn stad, dat is wat hem trekt. Daarmee is hij een voorbeeld voor alle mensen die in de heemkundekringen datzelfde enthousiasme tonen. In deze uitgave van De Koerier vindt U er vele voorbeelden van terug. Reacties op deze uitgave zijn van harte welkom. De volgende uitgave komt in september uit, de kopij kunt U inzenden tot 29 augustus.

Vernieuwen, verjongen, veranderen

Twee presentaties waren er tijdens de bijeenkomst van de Raad van Aangeslotene op 21 april in Oirschot. Christa van der Aa begeleidt en zet veranderingsprocessen in organisaties mee op, Janique Huijbregts van de ANWB sprak over erfgoedtoerisme.

In de vergadering van de Raad van Aangeslotenen zijn de balans en de rekening van baten en lasten van 2015 goedgekeurd, het jaarverslag is vastgesteld en penningmeester Pieter Jacobs werd voor een nieuwe termijn gekozen als bestuurslid. In het bestuur werden twee nieuwe leden benoemd: Ineke Strouken en Tjeu van Ras. Beiden hebben al enige tijd in het bestuur als aspirant-lid gefunctioneerd.

Janique Huijbregts van de ANWB tijdens haar presentatie

In het bestuur van Brabants Heem is al enkele keren gesproken over de vraag hoe de heemkundekringen, inclusief het bestuur van Brabants Heem, beter aansluiting kan vinden bij ontwikkelingen in de maatschappij en vooral ook over de vraag hoe jongeren te enthousiasmeren. Christa van der Aa heeft in veel organisaties processen als deze opgezet en ze ging met de aanwezigen daarover in discussie. Janique Huijbregts, regiocoördinator Zuid van de ANWB, sprak uitgebreid over de mogelijkheden die erfgoed hebben voor de ontwikkeling van toerisme en recreatie. Streekmusea en erfgoedverenigingen kunnen daar een rol van betekenis in spelen. Ook Brabants Heem zal zich daar mee bezighouden.

Christa van der Aa

*Ineke Strouken,
nieuw bestuurslid*

De volgende Koerier van Brabants Heem verschijnt in september 2016. Hebt u kopij voor dat nummer of onderwerpen voor de agenda, stuur die dan vóór 29 augustus naar: tjeuvanras@ziggo.nl of Kerkakkers 9, 5411 TN Zeeland (NBr.).

Foto's en illustraties graag minimaal 1 MB groot in JPEG-formaat, los dus niet in een tekstbestand geplaatst.

Indien van toepassing plaatsen we de teksten ook op de website van Brabants Heem, www.brabantsheem.nl

Ambassadeur van de stad Oss en haar geschiedenis

Jurgen Pigmans van Erfgoed Brabant naar stadsarchief in Oss

door Tjeu van Ras

Het is aanstekelijk zoals Jurgen Pigmans vertelt over zijn werk als historicus. Verhalen vertellen over de geschiedenis van Brabant zijn z'n passie. Zijn overstap per 1 mei van Erfgoed Brabant naar het stadsarchief van Oss heeft hij welbewust genomen.

Oss is zijn geboortegrond, zijn stad is rijk aan geschiedenis en maakt een enorme ontwikkeling door. "De gemeente Oss is eigenlijk een miniprovincie geworden, een centrale stad met zo'n 20 (dorps)kernen. In mijn nieuwe baan ben ik eigenlijk een beetje een ambassadeur van mijn eigen stad."

Het gesprek met Jurgen heeft plaats voordat hij officieel in dienst was. Hij heeft in de weken daarvoor al elke week enkele uren in het stadsarchief doorgebracht. Een archief dat net is verhuisd van het centrum van Oss naar de bibliotheek aan de Raadhuislaan. Jurgen Pigmans is terug in de plaats waar hij is opgegroeid, waar hij naar school ging en waar hij na zijn studie ook weer is gaan wonen. Hij werkte eerder al in Oss en de regio, niet als historicus maar als journalist. Jurgen heeft na zijn studie een aantal jaren gewerkt op de redactie

Jurgen Pigmans

op de redactie

van het Zondagsnieuws, dat tot enkele jaren geleden in verschillende edities in het oostelijk deel van Brabant verscheen. Zijn eerste journalistieke stappen zette hij bij het Osse weekblad De Sleutel. "Ik ben eigenlijk geen echte journalist, geen nieuwsgager. Ik wil liever de achtergronden vertellen, reportages schrijven deed ik het liefst. Het schrijven heb ik in die periode geleerd, al heb ik dat tijdens mijn studie ook al veel gedaan."

Zeven jaar geleden maakte hij de overstap naar Erfgoed Brabant. De historicus kwam in zijn eigenlijke vakgebied terecht. In Nijmegen studeerde hij af op de tweede Boerenoorlog in Zuid-Afrika. Zijn baan bij Erfgoed Brabant bracht hem dichterbij huis. "Het is een uitvoeringsorganisatie, een onafhankelijke stichting, ingesteld om het erfgoed van Noord-Brabant in tact te houden en te ondersteunen. Erfgoed Brabant heeft veel kennis in huis, die beschikbaar is voor anderen. En Erfgoed Brabant zorgt voor ondersteuning van kleine musea, van heemkundekringen. Lokale partijen die zich bezighouden met het eigen erfgoed."

*Jurgen Pigmans in het Stadsarchief Oss
(foto Tjeu van Ras)*

Jurgen ziet minder in het ondersteunen en juist meer in het zelf bezig zijn met de geschiedenis, lokaal en die van Brabant. En dan raakt hij echt enthousiast. Hoe het heel anders had kunnen lopen met de geschiedenis. "Wat nu Noord-Brabant is maakte vóór de Tachtigjarige Oorlog deel uit van één groot hertogdom Brabant, dat tegenwoordig voor het grootste deel in België ligt. Het hoort dus misschien wel meer bij de zuidelijke Nederlanden. Daar is de opstand tegen Spanje ook ooit begonnen."

Als specialist erfgoed kan Jurgen Pigmans in Oss het verhaal over de geschiedenis van Oss vertellen. "We zijn met een klein clubje. We willen de kennis op peil houden, Ossenaren enthousiast maken. Het heet hier Stadsarchief Oss, ongeveer 70 procent van de inwoners van de gemeente woont in de stad en dus gaat hier veel ook over Oss als stad, maar evengoed zijn we actief voor alle andere plaatsen in de gemeente." Het Stadsarchief Oss beschikt volgens Jurgen over heel veel beeldmateriaal. "Oss heeft als industriestad een rijke historie. Denk aan grote bedrijven als Bergoss, Unox, Organon en aan al die archieven van die grote bedrijven." En dat verklaart het enthousiasme van Jurgen Pigmans voor zijn nieuwe baan. "Hier kan ik zelf bezig zijn met de geschiedenis. Het is toch geweldig om aan de slag te gaan met de geschiedenis van mijn eigen stad!"

Fonds voor boeken- en digitale producten van Brabants Heem 2016

De doelstelling van het Boekenfonds van Brabants Heem is de mogelijkheden van het delen van kennis onder de aangesloten Heemkundekringen te vergroten.

Het boekenfonds is opgericht voor het meefinancieren van publicaties over heemkunde en erfgoed en om kennis over heemkunde in brede zin te ontsluiten en te delen met anderen. Een subsidie kan behalve voor boeken met ingang van 2016 ook worden verleend voor 'digitale producten'. Bij boeken of boek moet dan het betreffende digitale product worden gelezen. Het bestuur van Brabants Heem wil hiermee het gebruik van 'digitale producten' stimuleren.

Voor een bijdrage uit het boekenfonds gelden de volgende voorwaarden:

- Het onderwerp van de publicatie is inhoudelijk gerelateerd aan de doelstelling van Brabants Heem: het vergroting van kennis van erfgoed Brabants Heem moet duidelijk zichtbaar in de publicatie zijn vermeld (minimaal plaatsing logo en vermelding als medefinancier);
- Er mag geen sprake zijn van winst: het boekenfonds voorziet in een bijdrage in een eventueel tekort;
- De bijdrage is maximaal duizend euro; overschrijden de aanvragen het beschikbaar bedrag in het boekenfonds, dan wordt het beschikbare bedrag naar rato over de aanvragen verdeeld;
- Er wordt minimaal één publicatie kosteloos aan Brabants Heem geleverd;
- In overleg met het bestuur van Brabants Heem wordt een persbericht uitgegeven bij het verschijnen van de publicatie;
- De aanvraag bevat minimaal een duidelijk beschreven (beknopt) projectplan met gespecificeerde begroting en een sluitend financieringsvoorstel. De aanvraag wordt ingediend bij Brabants Heem, Postbus 1203, 5200BG 's-Hertogenbosch;
- Een Commissie van drie bestuursleden van Brabants Heem neemt het besluit over toekenning van de gevraagde bijdrage uit het boekenfonds.
- Een toegekende bijdrage wordt achteraf betaald, na ontvangst van het boek. Een voorlopige toekenning kan gebeuren op basis van een drukproef of teksten.
- Een bijdrage wordt toegekend na het overleggen van een eindafrekening, waaruit een tekort blijkt. Op verzoek van de Commissie kan gevraagd worden naar relevante bewijsstukken (rekeningen e.d.)
- Eigen arbeidskosten mogen niet worden opgenomen, wel arbeidskosten betaald aan externen/derden, bijvoorbeeld voor de vormgeving, drukken etc.

Voor een verdere toelichting op wat wordt verstaan onder digitale producten: zie de website www.brabantsheemn.nl

Brabantse Heemdagen 2016 in Best

door Harrie van Vroenhoven

Op 4 en 5 augustus 2016 worden weer de jaarlijkse Brabantse Heemdagen gehouden. Het bestuur(7 leden) en 5 leden van de organiserende Heemkundekring "Dye van Best" zijn al een aantal keren bij elkaar geweest en hebben het programma inmiddels in de steigers staan.

Wij hebben vanaf het begin bewust gekozen voor een wat organiserend comité, zodat we een brede inbreng hebben vanuit onze kring en we bij elk onderdeel een dubbel bezetting hebben. Bij het vaststellen van het programma hebben we gebruik gemaakt van het draaiboek van de Voorbereidingscommissie Brabantse Heemdagen en zijn wij tevens bij onze vergaderingen door een of meerdere leden van deze Voorbereidingscommissie ondersteund. Ook nemen zij wat werkzaamheden voor hun rekening, wat zeer prettig verloopt.

We hebben veel medewerking gekregen van de gemeente Best en alle eigenaren van monumenten en te bezoeken plaatsen in het buitengebied die we in ons programma hebben gepland.

Naast het programma spelen natuurlijk ook de financiën een grote rol. We hebben scherp onderhandeld en bedrijven gevonden die financiële bijdragen willen geven of in de

vorm het beschikbaar stellen van appels, aardbeien en flesjes water.

Het aantal deelnemers stond 31 mei op 85, veelal Heemkundelieden die al meer keer deel hebben genomen aan de Heemdagen. In een van de volgende uitgave doen wij graag verslag van deze Brabantse Heemdagen.

Harrie van Vroenhoven is voorzitter van heemkundekring "Dye van Best"

Uw kring op de website van Brabants Heem

De website van Brabants Heem – www.brabantsheem.nl – biedt de mogelijkheid om de aandacht te vestigen op evenementen, tentoonstellingen, boekpresentaties en andere activiteiten van bij Brabants Heem aangesloten heemkundekringen. Ook bijzondere gebeurtenissen als jubilea, onderscheidingen e.d. verdienen een plaats op de site. Binnenkort wordt de site vernieuwd met de bedoeling, dat die niet alleen aantrekkelijker wordt om te bekijken, maar meer mogelijkheden biedt om interactief ervaringen uit te wisselen, onderwerpen aan te kaarten of te reageren op gebeurtenissen.

Aan alle heemkundekringen de oproep om mee te helpen de site mee vorm te geven.

Stuur uw bijdragen met bijzonderheden over een of meer activiteiten naar: tjeuvanras@ziggo.nl

Kennisplatform voor erfgoed

8 *door Jos Swanenberg*

Het Kennisplatform van Erfgoed Brabant is een plaats op internet waar vraag en aanbod op het gebied van kennis en informatie over erfgoed en heemkunde elkaar kunnen vinden.

Hebt u een lezing, cursus of publicatie die ook interessant kan zijn voor kringen en belangstellenden buiten uw eigen woonplaats of regio, maar in de hele provincie en zelfs daarbuiten, dan kunt u deze toevoegen op het Kennisplatform op de website van Erfgoed Brabant: www.erfgoedbrabant.nl/kennisplatform/.

Er staan al heel wat lezingen en cursussen in het menu en er zijn enkele bekende sprekers aangemeld. We roepen vooral de heemkundekringen op ook zelf hun activiteiten (publicaties, cursussen, lezingen, studiedagen) hier aan te melden. Het kennisplatform is bedoeld om kennis te delen, van elkaar te leren en samen op te trekken in de communicatie, ook buiten de eigen regio.

Op de website van Erfgoed Brabant is bij het Kennisplatform tevens te lezen hoe je zelf een activiteit aanmeldt. Als je via het rechtermenu in het kennisplatform doorklikt, zie je een aantal voorbeelden. Het aanmelden is zeer eenvoudig en kan de belangstelling voor uw activiteiten alleen maar vergroten.

Arnoud-Jan Bijsterveld geridderd

Arnoud-Jan Bijsterveld heeft 26 april een koninklijk onderscheiding gekregen. Hij is benoemd tot Ridder in de Orde van Oranje Nassau. Op de site van Erfgoed Brabant staan zijn verdiensten opgesomd.

Bijsterveld bezet sinds 1999 als bijzonder hoogleraar de leerstoel Cultuur in Brabant, gevestigd aan de Tilburg School of Social and Behavioral Sciences. De leerstoel is onderdeel van de Erfgoed Academie Brabant. Zijn onderzoeksterrein beslaat het brede veld van cultuur- en maatschappijgeschiedenis in het bijzonder van Brabant, met nadruk op regionale geschiedenis, regionale identiteit, cultureel erfgoed en volkscultuur. Hij heeft inmiddels tien promoties afgeleverd voor Tilburg University en treedt daarnaast vaak op als copromotor bij ander instellingen.

Op maatschappelijke vlak heeft Bijsterveld zich onder meer verdienstelijk gemaakt voor de Tilburgse gemeenschap door zijn voorzitterschap van de Stichting Tilburg 2009, zijn lidmaatschap van de gemeentelijke monumentencommissie, als bestuurslid van de Stichting cultureel erfgoed Caribisch gebied en de Historische Verenging Brabant en de Stichting Colloquium de Brabantse Stad. Hij inspireert velen in het onderzoeken en documenteren van de geschiedenissen van de Joodse Tilburgers rond de Tweede Wereldoorlog. De lijst aan activiteiten die hij voor de promotie van het verleden en heden van de regio Brabant heeft ontplooid is groot. Een kleine greep: Het Noord-Brabants Historisch Jaarboek, Brabants Heem, het tijdschrift In Brabant, boeken als Brabant bestaat niet, een standaardwerk over het hertogdom Brabant en redacteur van tv-series als Brabant900 en Spoorzoeker.

*Ridder Arnoud-Jan Bijsterveld
(bron: website Erfgoed Brabant)*

Daarnaast is Bijsterveld een veelgevraagd spreker en gastschrijver, iemand met een heldere visie, een autoriteit zonder wie het erfgoedlandschap in Brabant er zeker schraler had uitgezien. Zijn maatschappelijke betrokkenheid en bijdragen aan vele initiatieven binnen en buiten de universiteit zijn een voorbeeld voor velen. Hij weet daarbij mensen samen te brengen, te verbinden en inspireren.

Bron: website Erfgoed Brabant

Zilveren draaginsigne voor Dankert Maris

De Onderscheidingen Commissie én het bestuur van Brabants Heem hebben unaniem Dankert de provinciale erfgoed onderscheiding het Zilveren Draaginsigne met oorkonde toegekend. De onderscheiding is onlangs aan hem uitgereikt.

Dankert Maris is vanaf 1995 als vrijwilliger, waaronder bestuurder, archiefonderzoeker, museumbeheerder én als samensteller en beheerder van de fotocollectie werkzaam bij de Heemkundige Kring Fijnaart en Heijningen.

Als museumbeheerder was Dankert met o.a. Willem Ardon verantwoordelijk voor het museum van de Heemkundige Kring, destijds gevestigd in een gedeelte van de meelfabriek van Verhagen aan de Nieuwe Molen. Naast het feit dat Dankert tijdens de openstellingen van het museum altijd aanwezig was, was Dankert zeer betrokken bij het rubriceren van de aanwezige goederen in het museum, zodat er ook een compleet overzicht ontstond van de collectie.

Dankert Maris heeft tezamen met de andere museumbeheerders het eerste fotoarchief opgezet. In het museum aan de Nieuwe Molen heeft Dankert vaak geholpen om het hemelwater op te vangen dat door het dak lekte. Ook stof was een groot probleem. Dankert heeft vervolgens de verhuizing van het museum van de Nieuwe Molen naar de Boomgaardstraat in Fijnaart mogelijk gemaakt, waar in 4 portocabins op het terrein van de Staalbouw het nieuwe onderkomen werd gevonden. Dat was een enorme klus!

De tweede verhuizing die Dankert met de Heemkundige Kring mee mogelijk heeft gemaakt was de verhuizing in 2012 van de Staalbouw in Fijnaart naar de Veluwestraat 2 in Heijningen, waar de portocabins zijn geplaatst in de tuin van de Stichting 'Behoud Watersnoodwoningen Fijnaart en Heijningen'. Op dat adres werd een Zweedse Watersnoodwoning terug gebracht in de staat zoals deze door de eerste inwoners in 1954 in gebruik werd genomen. Ook in dit huis én in de portocabins, is Dankert als vrijwilliger vele uren per week werkzaam.

Dankert Maris is naast al deze genoemde werkzaamheden ook al jarenlang bestuurslid is van de heemkundige kring.

Bestuurslid Otte Stroucken-Busink reikte de onderscheiding aan Dankers Maris uit.

Zilveren Draaginsigne Brabants Heem voor 3 leden van Heemkundekring Myerle

Leo Lenssen, Jos v.d. Vleuten en Hans Berkers zijn tijdens de algemene ledenvergadering van heemkundekring Myerle in Mierlo op 31 maart verrast met het Zilveren Draaginsigne en oorkonde van Brabants Heem.

Jos v.d. Vleuten en Hans Berkers kregen deze onderscheiding uitgereikt door Harrie Boot, secretaris van Brabants Heem. Leo Lenssen kon helaas op deze avond niet aanwezig zijn en kreeg deze een dag later uit handen van Theo de Groof, voorzitter van HK Myerle.

De onderscheidingen waren door het bestuur aangevraagd voor de vele verdiensten die zij in de loop der jaren voor de heemkundekring hebben gehad. Voor Leo en Hans was dat vanaf de oprichting, bijna 32 jaar geleden. Beiden hebben ze een bestuursfunctie bekleed en zich verdienstelijk gemaakt op vele gebieden, met het kadaster, toponiemen, archeologie, monumenten, meubelen etc. En altijd bereid om informatie te zoeken en te leveren, bij allerlei activiteiten in te springen en hand- en spandiensten te verrichten. Jos is er wat later ingestapt, maar hij verzamelt al sinds 50 jaren al het beeldmateriaal wat over Mierlo maar te vinden was, maar vooral toch foto's. Hij zag toen al de waarde van dit beeldmateriaal voor de toekomst, waarmee ons verleden nu een gezicht heeft gekregen. Sindsdien plukt HK Myerle daar door zijn inbreng en inzet de waardevolle vruchten van.

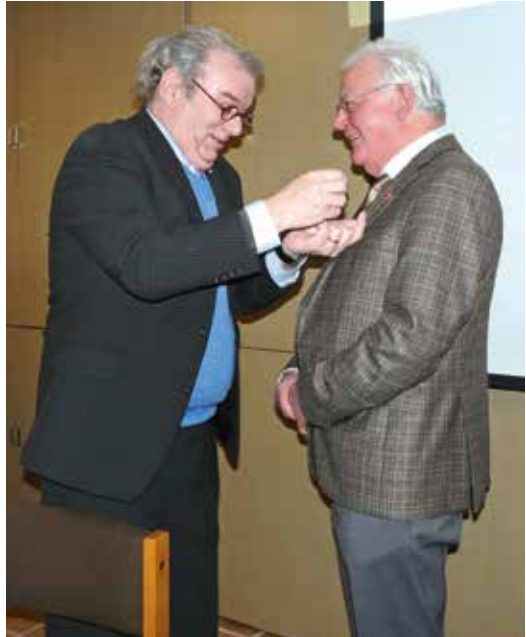

De drie leden van Myerle met hun echtgenotes. (bewerkte foto)

Brabants Heem medaille voor Noud Smits

Noud Smits (72) uit Moergestel heeft op 7 maart jl. de Brabants Heem medaille toegekend gekregen. De onderscheiding met oorkonde werd hem uitgereikt door secretaris Harrie Boot van Brabants Heem. Noud Smits trad die dag af als voorzitter van Heemkundekring De Kleine Meijerij.

Noud Smits was voorzitter sinds 1990. Hij heeft dat voorzitterschap met buitengewoon veel inzet vervuld, zo werd gememoreerd. Smits was al drager van de zilveren speld van Brabants Heem (2007) en van een koninklijke onderscheiding. Dit laatste m.n. voor zijn werk als wethouder van Moergestel en gemeenteraadslid van Oisterwijk. Noud Smits is, zo schreef de heemkundekring in de aanbeveling, een gezichtsbepalend, inspirerend en gezaghebbend boegbeeld geworden. Heemkundekring De Kleine Meijerij (opgericht in 1947) heeft als werkgebied de plaatsen Oisterwijk, Haaren, Helvoirt, Esch, Udenhout, Biezenmortel, Berkel-Enschot, Heukelom en Moergestel.

Harrie Boot reikte de onderscheiding van Brabants Heem uit. (foto heemkundekring De Kleine Meijerij)

Naast de reguliere voorzitterstaken heeft hij zich steeds met succes met grote inzet beijverd voor de realisatie van een eigen heemgebouw voor de vereniging. Eerst in Oisterwijk in de Drye Swaentjes en toen de gemeente het huurcontract opzegde in Udenhout, Berkel-Enschot en uiteindelijk weer in Oisterwijk in het pand aan de Spoorlaan 70 waar de heemkundekring nu zit. De verdiensten van Noud Smits zijn groot. Overleggen met overheden over tal van zaken, het promoten van heemkunde bij jongeren, opkomen voor de belangen van cultuur-historisch erfgoed, inzet in de dialectwerkgroep, onderzoek en publicaties over tal van onderwerpen en daarmee is het eigenlijk nog niet allemaal verteld. Een zeer verdiende onderscheiding!

Brabants Heem onderscheidt Rien van der Veeke

Op 12 april 2016 is op de algemene ledenvergadering de Heemkundevereniging "Willem Snickerieme" in Hooge en Lage Zwaluwe aan Rien van der Veeke uit Lage Zwaluwe een provinciale onderscheiding van Brabants Heem uitgereikt.

Brabants Heem is sinds 1947 de overkoepelende organisatie van alle 130 Brabantse heemkundekringen en erfgoedverenigingen, waar ook erfgoedorganisaties en streekmusea onder vallen. Bij al deze organisaties zijn ongeveer 35.000 leden aangesloten. Indien onder die leden personen zijn die zich voor ons Brabantse erfgoed lokaal en/of regionaal hebben ingezet, kan hen een Zilveren Draaginsigne met Oorkonde worden toegekend. Dit maal was Rien van de Veeke aan de beurt.

De reden dat Rien van der Veeke deze onderscheiding van Brabants Heem kreeg toegekend en opgespeld, is dat hij zich lokaal buitengewoon heeft ingezet om het erfgoed van Hooge en Lage Zwaluwe te behouden. Behalve een enorme brede inzet als vrijwilliger, medebeheerder van het museum, archivaris, redacteur van De Bûrt, vraagbaak, klusjesman en Manusje van Alles, enz., is Rien van der Veeke ook 18 jaren bestuurder en voorzitter van de heemkundevereniging geweest.

Rien van der Veeke kreeg deze onderscheiding opgespeld door van Otte Strouken-Busink, die behalve voorzitter van de heemkundevereniging tevens bestuurslid van Brabants Heem is.

Otte Strouken-Busink roemde tijdens het opspelden van de onderscheiding Rien met de woorden dat hij deze onderscheiding meer dan verdient heeft vanwege zijn inzet voor ons Brabantse erfgoed, en in het bijzonder voor zijn grote verdiensten voor het erfgoed van Hooge en Lage Zwaluwe. Na het opspelden werd aan Rien van der Veeke de bijbehorende oorkonde uitgereikt en werd hem een bos bloemen overhandigd.

Rien van der Veeke wordt gefeliciteerd door bestuurslid Otte Strouken-Busink van Brabants Heem.

(foto Heemkundevereniging Willem Snickerieme)

Het Watersnoodhuis in Heijningen

De oudere lezers weten zich nog goed te herinneren dat er op 1 februari 1953 een nationale ramp plaats vond in de provincies Zeeland, Zuid-Holland en Noord-Brabant. In de nacht van 31 januari op 1 februari 1953 braken vele dijken door waardoor grote gebieden van deze provincies overstroomden. In totaal verdronken 1836 personen en duizenden mensen en dieren moesten vluchten voor deze ontembare stormvloed.

Tot ver in Brabant kregen de vluchtelingen gastvrij onderdak. Veel huizen en boerderijen werden onherstelbaar verwoest en vruchtbare kleigrond werd een aantal jaren onbruikbaar. Vanzelfsprekend waren ook veel huizen en boerderijen gedeeltelijk beschadigd. In West-Brabant waren 247 doden te betreuren, waarvan 76 in de plaats Heijningen (gemeente Moerdijk). Meer dan 10 % van de plaatselijke bevolking verdween in de golven. Op de Hoge Heijningsdijk werd op 1 februari 1955 een monument onthuld ter herdenking van deze slachtoffers.

In 2008 werd de heemkundige kring van Fijnaart en Heijningen benaderd door de gemeente Moerdijk en de huidige woningbouwvereniging Woonkwartier om een onverkoopbare Zweedse Watersnoodwoning, die in slechte, maar haast originele staat, verkeerde op te knappen en hiervan een huis te maken, waarin een arbeidersgezin in de jaren 50 van de vorige eeuw geleefd heeft. Na vele gesprekken zijn vrijwilligers van de Kring gestart met het opknappen en na 4400 uur hard werken was deze bijzondere woning gereed. De Zweedse ambassadeur kwam op 25 mei 2012 persoonlijk naar Heijningen om de woning "Anno 1953" officieel te openen. Op 30 augustus van dat jaar werd de woning een gemeentelijk monument.

De woning is in 1954 voor het eerst in gebruik genomen, heeft 5 slaapkamers en is - in principe - geschikt voor maximaal 9 personen. Hij was toen erg modern, met een echte douche, die de eerste jaren nog geen dienst deed, er kwam nog geen warm water door de leiding. De eerste bewoners gebruikten de douche om er wasgoed in te drogen.

In dit huis zijn 2 speciale tentoonstellingsruimten, een met informatie over Fijnaart en Heijningen en de andere over De Ramp in West-Brabant op 1 februari 1953. De heemkundige kring heeft in 2009 een aparte stichting opgericht met de naam Stichting 'Behoud Watersnoodwoningen Fijnaart en Heijningen'. Deze stichting beheert het Watersnoodhuis en zorgt voor de

Het Zweedse huis in Heijningen

rondleidingen in het huis en tracht met de actie “Vriend van het Watersnoodhuis” dit unieke erfgoed voor Nederland te behouden. Er zijn wel twee Noorse watersnoodhuizen als monument in Nederland, maar er is geen tweede Zweedse watersnoodwoning. Beide huizen zijn niet met elkaar te vergelijken.

De expositiezaal

Het Zweedse huis in Heijningen is iedere dinsdag- en donderdagmiddag van 14.00 tot 16.00 uur te bezoeken alsmede op de eerste zaterdag van de maand van 14.00 tot 17.00 uur. Groepen zijn op afspraak, welkom. Toegang: gratis en de koffie staat klaar! Bezoekadres: Veluwestraat 2, 4794 AB Heijningen.

Zie ook de website: www.behoudwatersnoodwoningen.nl

Wanrode's Heem brengt verdwenen bedrijven in kaart

Met een boek en een drukbezochte tentoonstelling heeft Wanrode's Heem de verdwenen bedrijven in het dorp in kaart gebracht. De kroon op het werk en inzet van de werkgroep van Wanrode's Heem.

De tentoonstelling “Verdwenen Bedrijven in Wanroij” trok meer dan 800 bezoekers tijdens het tweede weekeinde van maart. In 2013 ontstond het plan opgevat om de verdwenen bedrijven van Wanroij in kaart te gaan brengen. Bedrijven die veelal tot bloei kwamen na de oorlog, maar die vaak al ver voor die tijd in bedrijf waren. Een werkgroep, bestaande uit leden van Wanrode's Heem is aan de slag gegaan. In de laatste maanden voor de expositie is besloten alles te bundelen in een boek “Verdwenen Bedrijven in Wanroij”. Boek en expositie zijn een enorm succes geworden.

Foto van de firma Van Gemert, gemaakt bij het 50-jarig bestaan (foto Wanrode's Heem)

Er zijn nog enkele boeken “Verdwenen bedrijven in Wanroij” en “Boerenleven in Wanroij” te koop. Voor wie interesse heeft: stuur een bericht naar Wanrodesheem@wanroij.nu.

Monument voor oud kerkje Lithoijen

Heemkundekring Maasdorpen in de gemeente Lith heeft er een pareltje bij. Afgelopen maand is het monument onthuld dat de plek markeert waar ooit een kerkje stond.

Het monument ligt pal onder aan de dijk tussen Lithoijen en Lith, plaatselijk bekend als het Notenboomgaardje. Daar stond tot 1843 een klein kerkje en was een kerkhof. Vrijdag 27 mei is het monument onthuld, bestaande uit een deel van de contouren van het kerkje, een nieuw kruisbeeld en plaquettes bij het kruis en het voormalige kerkhofje. Het kruisbeeld is vervaardigd door leerlingen van ROC De Leijgraaf uit Oss. De contouren van de kerk zijn door leden en vrijwilligers van de heemkundekring gerealiseerd.

Heemkundekring Maasdorpen in de gemeente Lith heeft zich met haar leden sterk gemaakt voor dit monument. Van het kerkje is maar één tekening bekend, van de hand van Hendrik Verhees. Het lag in een domeingebied, een hoofdhoeve met acht hoeses van bewoners die horig waren aan de eigenaar van de hoofdhoeve. De toponiemen ter plaatse verwijzen nog naar die tijd.

De contouren van de voormalige kerk in Lithoijen (foto Tjeu van Ras)

Het kerkje heeft er tot 1843 gestaan. Het kerkhofje, voor de parochie en voor de in de Maas aangespoelde doden, is langer in gebruik geweest. Op de plek van het kerkje is later een notenboomgaard gebouwd, de naam van het terrein verwijst daar naar. Behalve de contouren van het kerkje is ook een deel van het kerkhof omheind. Nog één notenboom en één beuk markeren die plek.

'Vondsten in beeld' in Geertruidenberg

'Vondsten in beeld' is de titel van de tentoonstelling van de Oudheidkundige Kring Geertruydenberghe in de Geertruidkerk in Geertruidenberg. De tentoonstelling loopt van maandag 4 juli tot en met zondag 11 september.

Het thema van dit jaar is: 'Archeologie in Vestingstad Geertruidenberg'. De Oudheidkundige Kring brengt de vondsten in beeld die zijn ontdekt bij de opgravingen die zij de afgelopen decennia heeft verricht. In diverse vitrines worden de meest waardevolle items tentoongesteld, ook de destijds gebruikte gereedschappen zijn aanwezig. Informatiewanden, tekeningen en fotowanden geven een kijkje achter de schermen van de diverse loca-

ties waar gegraven werd. Het hele traject van voorbereiden tot opgravingsverslag worden op deze expo overzichtelijk weergegeven. De herinneringen aan de opgravingen door de diverse vrijwilligers uit die periode zijn in tekstbordjes vervat. 'Vondsten in beeld' is dagelijks te zien van 13.30 uur tot 17.00 uur. Op de zondagen 7 augustus en 4 september is de tentoonstelling niet te bezoeken. De entree is gratis.

Opgravingen in Geertruidenberg (foto Oudheidkundige Kring Geertruydenberghe)

Eerbetoon aan Toon Kortooms

Honderd jaar geleden, in 1916, werd Toon Kortooms geboren. Tijdens het Toon Kortoomsjaar 2016 eert Deurne de schrijver op tal van manieren. Bij de opening van het Toon Kortoomsjaar is zijn borstbeeld in het Toon Kortoomspark onthuld.

De opening gebeurde in het Toon Kortoomspark in Deurne, waar in woord en muziek werd stil gestaan bij het leven en het werk van Kortooms. Wie immers kent zijn werk niet? Mijn kinderen eten Turf, Beekman en Beekman, slecht twee van de vele boeken die Kortooms op zijn naam heeft staan. Een jaar lang zullen er door diverse organisaties, samenwerkend in Deurne Palet van de Peel, in heel Deurne evenementen worden gehouden waarin Toon Kortooms centraal staat.

Voorzitter Rob Berkvens van Heemkundekring H.N. Ouwering presenteerde de speciale dubbeldikke D'n Uybeyndel, het tijdschrift van de heemkundekring, die geheel gewijd is aan Toon Kortooms. Hij overhandigde de eerste exemplaren aan de broer en beide dochters van Toon Kortooms en aan Gerald Willems, eigenaar van het Toon Kortoomspark. In dat park is tijdens die bijeenkomst borstbeeld van Toon Kortooms onthuld, dat voorheen op de Markt in Deurne stond.

Het programma van Deurne Palet van de Peel is te vinden op www.vvddeurne.nl

De onthulling van het borstbeeld met vlnr: Davy, Gerald en Angélique Willems onthulden samen met de dochters Ingrid en Rosemarie Kortooms het borstbeeld van Toon Kortooms op het park. (Foto: Josée van der Loo)

Bewoners op de kaart voor de Knippenbergprijs 2016

Dit jaar wil de Stichting Knippenbergprijs – waarin de Stichting Brabants Heem, de Historische Vereniging Brabant, Erfgoed Brabant, het Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland en de Leerstoel Cultuur in Brabant participeren – de Knippenbergprijs uitreiken aan het meest aansprekende, vernieuwende en publieksgerichte project waarin historisch-geografische informatie wordt vastgelegd, ontsloten, verrijkt en gedeeld. Bewoners op de kaart is het thema.

Het thema historische geografie leeft al jaren in heemkundige, historische en archeologische verenigingen in Noord-Brabant. Talloze vrijwilligers hebben de gegevens uit de kadastrale registers bewerkt en ontsloten en gekoppeld aan gegevens over landschap, archeologie, bewoners, huizen, grondgebruik en meer. De zich steeds ontwikkelende digitale mogelijkheden stellen heemkundigen in staat deze kennis met elkaar en met anderen te delen. Er zijn websites gebouwd, tentoonstellingen ingericht, fietsroutes en apps gemaakt en soms vindt de verzamelde informatie zijn weg naar beleidskaarten voor archeologie, erfgoed en ruimtelijke ordening van gemeenten en streekorganen.

18

Alle heemkunde kringen ontvangen binnenkort aanvullende informatie over de indieningsprocedure, de beoordelingscriteria, de planning en de samenstelling van de jury, die onder voorzitterschap staat van Theo Cuijpers. Alle heemkundekringen worden opgeroepen vast na te denken over projecten en/of personen die genomineerd kunnen worden.

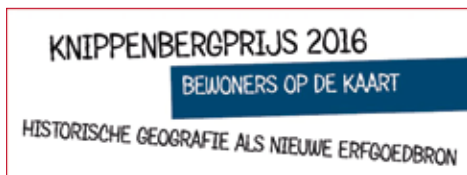
De indieningstermijn loopt tot 1 september 2016. Belangrijk is dat de ingediende projecten op die datum (grotendeels) zijn afgerond.

De uitreiking van de Knippenbergprijs is op zaterdag 12 november 2016 in Baarle-Hertog/Nassau, de winnaar van 2014.

Het bestuur van de Stichting Knippenbergprijs bestaat uit Arnoud-Jan Bijsterveld (voorzitter), Theo Cuijpers (secretaris), Ad Jacobs (penningmeester), Ineke Strouken en Peter van Overbruggen. De laatste heeft de plaats ingenomen van Jan van Laarhoven. Voor 2016 bestaat de jury uit: Ria Berkvens, Regionaal Archeoloog SRE Milieudienst Harrie Bär, coördinator Haezel Roermond Hans Mol, coördinator Hisgis, Leeuwarden

Voor nadere informatie: Theo Cuijpers, theocuijpers@gmail.com

Meer informatie over de prijs en de voorwaarden op: www.knippenbergpenning.nl
BEWONERS OP DE KAART theocuijpers@brabantsheem.nl

Grensverleggend: de jaren '60 in Brabant

door Theo Cuijpers

Meer dan welk decennium uit de twintigste eeuw spreken de jaren '60 nog altijd tot onze verbeelding: onze muzieksmaak, kleding, haardracht maar ook onze houding ten opzichte van geloof, gezag en seksualiteit veranderden ingrijpend.

Behalve het denken en het dagelijks leven ging ook onze leefomgeving op de schop: dit was de tijd van rigoureuze ingrepen in het landschap en de 'modernisering' van het stadsbeeld. De jeugd van een halve eeuw geleden is of gaat nu met pensioen. Hoe kijken we terug op die tijd? Wat gebeurde er eigenlijk waarvan we nu zeggen of denken dat het grensverleggend was? Hoe zagen Brabant en de Brabanders er toen uit? Hoe reageerden zij op alle veranderingen? Gingen ze erin mee of niet?

Vier sprekers, volop beelden en een kennismaking met het Etten-Leur van de jaren '60 geven op de komende Dag van de Brabantse volkscultuur een indruk van dit grensverleggende decennium. Deze dag is op zaterdag 15 oktober in de Van Goghkerk (vangoghkerk.nl) in Etten-Leur. Op dit moment loopt de voorbereiding volop.

Conny Froboess, Duitse zangeres van o.a. Zwei kleine Italiäner trad hier veel op, zoals in Tilburg

Extra studiedag over Geografische Informatiesystemen

door Theo Cuijpers

Op 29 januari werd door de Erfgoed Academie Brabant in samenwerking met Brabants Heem een studiedag georganiseerd over het gebruik van Geografische Informatiesystemen door heemkundekringen. Het gaat hierbij om het opslaan en toegankelijk maken van kadastrale informatie in de ruimste zin van het woord.

De bedoeling van deze bijeenkomst was de kringen bij te praten over de recente ontwikkelingen. Al snel waren de beschikbare plaatsen vergeven en bleven twintig mensen op = op de wachtlijst staan. Besloten is daarom de bijeenkomst te herhalen. Dit gaat gebeuren op 16 september. De kosten voor deze bijeenkomst voor leden van de kringen worden betaald door Brabants Heem. Aanmelden kan tot 9 september via info@erfgoedbrabant.nl.

In het verleden zijn kringen, daarin gesteund door Brabants Heem, bezig geweest met het verwerken van kadastrale gegevens in het programma Haza-data. Ondertussen wordt Haza-data door veel gebruikers gezien als achterhaald en is vanuit de Fryske Akademy in Friesland HisGis gestart, een project met de bedoeling om kadastrale gegevens van 1832/1840 toegankelijk te maken op internet. In 2015 is, door een aantal kringen in de Meierij en omstreken, subsidie aangevraagd voor het converteren van Haza-data-gegevens naar HisGis. Hiervoor was €12.000 nodig. Een aantal partijen heeft dit geld bij elkaar gebracht, te weten de Fryske Akademy, de Erfgoed Academie Brabant het Regionaal Archief Tilburg en Brabants Heem. Het aandeel van Brabants Heem was €1000. In de loop van dit jaar zullen de gegevens van de betrokken heemkundekringen beschikbaar komen op internet. De beheerder van de website (HisGis) is de Fryske Akademy, die ook de eigenaar van de website is. Het doel van HisGis is voor alle Nederlandse gemeenten een eerste kadastrale kaart van omstreeks 1832 via internet beschikbaar te maken. De duurzaamheid naar de toekomst wordt mede gegarandeerd door het gebruik van open standaarden. Zolang de Fryske Akademy bestaat, zal ze de site in de lucht houden.

Ondertussen is gebleken dat een aantal andere kringen ook hun gegevens heeft ingebracht in Haza-data en de verwachting is dat die kringen ook hun data beschikbaar willen stellen voor HisGis. Op korte termijn zullen de kringen hierover geënquêteerd worden, om zo exact in kaart te brengen over welke kringen het gaat. Omdat de conversie van Haza-data naar HisGis voor een groot deel handmatig gebeurt, zijn hier ook kosten aan verbonden. Daarvoor moeten fondsen gezocht worden. Een kleine werkgroep bestaande uit Arnoud-Jan Bijsterveld (Universiteit van Tilburg), Monique Groot (Erfgoed Academie

Brabant/Erfgoed Brabant) en Theo Cuijpers (Brabants Heem) gaan dit coördineren. Ook het verder zo goed mogelijk begeleiden en informeren van de kringen rekt deze werkgroep tot haar taak.

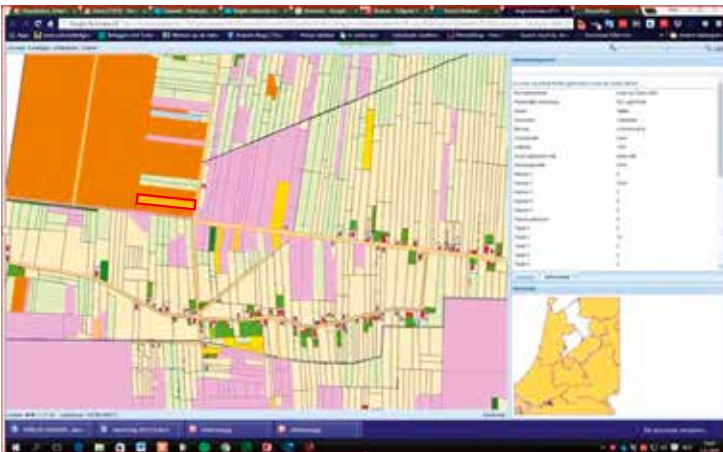
HisGis is niet het programma waarmee de data worden ingevoerd en opgeslagen. HisGis is een presentatieprogramma. Ondertussen ging ook de vraag spelen hoe het zit met de relatie tussen de ontwikkelingen bij HisGis (met de ambitie landelijk dekkende kaarten te kunnen gaan presenteren) en Aezel (het project van het archief in Sittard met Limburgse heemkundekringen) en het daarbij gebruikte Q(antum)gis. Bij de Werkgroep Historische Geografie Peel-land heeft men het idee ontwikkeld om geografisch-historische data op te slaan i.s.m. het Aezel-project.

HisGis en QGIS zijn geen vergelijkbare grootheden. Quantum GIS is een (opensource en dus gratis) softwareprogramma waarmee GIS-datasets kunnen worden gebouwd, het is een invoerprogramma. HisGis is de naam van zowel een viewer – waarmee GIS-bestanden aan het publiek op internet kunnen worden vertoond – als de verzamelaar voor het hele project dat met het oudste kadaster als basis een perceels-GIS- voor heel Nederland probeert te realiseren. De in QGIS ingevoerde bestanden kunnen, mits consistent en kloppend met de basis, in HisGis worden getoond. De kwaliteit van de georeferentie en de consistentie en uniformiteit van de perceelsgegevens (eigenaar, opp. , namen etc.) zijn dan wel heel belangrijk. De ambities van HisGis zijn enerzijds beperkt (alleen de kadastrale gegevens van de eerste kaarten), aan de andere kant heeft men de doelstelling zo heel Nederland in kaart te brengen. Met Aezel/Qgis kan men meer op lokaal niveau. Men kan koppelen aan genealogische gegevens en ook latere kadastrale gegevens verwerken. Kenners van Aezel benadrukken dat de binnen de kring slechts enkele mensen hoeven te zijn die Qgis en zijn mogelijkheden helemaal kennen. Voor diegenen die data invoeren (namen,

kaarten, etc.), is dat niet van belang.

De kaarten die klaar zijn kunt u zien op www.hisgis.nl. Voor Noord-Brabant is dat alleen nog Loon op Zand.

HisGis pagina op internet. Het rood omlinjnde perceel (links van het midden) wordt in het kader rechtsboven beschreven.

De rijke geschiedenis van Esp en zijn hoeve

De hoeve op Esp bij Bakel, ooit het omgrachte middelpunt van een gehuchtje dat in de verlatenheid van de uitlopers van de Peel het hoofd boven het Peelmoer trachtte te houden, heeft een rijke geschiedenis.

De hoeve is een grensgeval. Het ligt weliswaar op Bakels grondgebied, maar was eeuwenlang een commandeurshoeve. Dat wil zeggen dat het in eigendom was van de Gemertse commandeur, die daar namens de Duitse Orde - een geestelijke ridderorde met bezittingen in heel Europa - de scepter zwaaide. Die typische eigenheid heeft de hoeve nog steeds, ook heden ten dage. Dat is niet in de laatste plaats te danken aan Theo Kanters, die op de hoeve geboren werd en er nu nog steeds woont. Van jongs af aan verzamelt hij archivalia met betrekking tot de Esperhoeve en ook heeft hij uitvoerig archeologisch onderzoek laten verrichten. Het herstel van de originele omgrachting, het feit dat de hoeve boven op de Peelrandbreuk ligt, de daarmee gepaard gaande ingewikkelde waterhuishouding, de diverse restauraties en de vondsten die daarbij werden gedaan, alles komt aan bod in het prachtige boekje dat Theo, met enige schrijvershulp van Simon van Wetten, op 10 april jongstleden tijdens een druk bezocht Heemkaffee in Gemert heeft gepresenteerd.

Theo Kanters heeft een berg materiaal verzameld over de eeuwenoude boerderij. Alle aanpassingen, alle herstelwerkzaamheden, zowel met betrekking tot het gebouw als tot de omgeving, werden met nauwkeurige aandacht, weloverwogen stappenplannen en uitgekiende tekeningen voorbereid. Alles werd in het werk gesteld om de historische en monumentale waarde van de hoeve niet alleen te consolideren, maar als het ook kon even kon verstevigen en te accentueren. Om zulks waar te kunnen maken, boog Theo zich niet alleen over plavuizen en specie, maar ook over archiefstukken. Hij heeft werkelijk alles verzameld over Esp, het gehucht en de boerderij blijken al eeuwenlang gedocumenteerd te zijn. Lang niet al het materiaal dat Theo heeft verzameld is gebruikt, juist om een overzichtelijke geschiedenis van de hoeve op Esp (Bakel), met niettemin veel aandacht voor anekdotes en opmerkelijk details, in een skon buukske vast te kunnen leggen.

Het boek is te verkrijgen in de Heemkamer, Gildepad 1, 5761 BG Bakel en bij het Gemeentearchief Gemert -Bakel Ruijschenberghstraat 3, 5421 KR Gemert. Het is ook te bestellen via site <http://www.heemkundekringbakelenmilheeze.nl/boeken/bestelling-tespbuukske> voor €10,- excl. verzendkosten.

Henk Romeijn, verzetsheld uit Drunen

Bij heemkundekring Onsenoort is een boek uitgegeven over de verzetsheld Henk Romeijn. Het boek is geschreven door Bart Beard.

Henk Romeijn, op 21 augustus 1921 geboren in Rotterdam, woonde als pleegkind in het Drunen-gezin van Hannes van Loon. In het begin van de Tweede Wereldoorlog werkte hij in Waalwijk op het Distributiekantoor, een verzamelplaats van verzetsmensen en onderduikers. Henk kwam in contact met de Amsterdamse verzetsgroep CS6, die in 1942 en 1943 hooggeplaatste NSB'ers liquideerde. Zo kreeg Romeijn de opdracht om in Nijmegen de politiecommissaris en NSB'er Anton van Dijk, verantwoordelijk voor het oppakken van meer dan 500 Nijmeegse Joden, te liquideren. Op 8 juli 1943 loste hij twee schoten op Van Dijk en die overleed op 31 augustus 1943 in Arnhem. Romeijn werd opgepakt en verbleef in gevangenissen in Arnhem en Vught. Romeijn verbleef in Kamp Vught vanaf 11 september 1943 tot en met 4 april 1944. Op 27 maart 1944 is hij ter dood veroordeeld en op 5 april 1944 door de Duitsers gefusilleerd.

Heemkundekring Onsenoort heeft over deze verzetsheld een boek uitgegeven, geschreven door Bart Beard. Het boek kost €12,- excl. verzendkosten. Het is te koop via de website www.hkkonsenoort.nl en bij het secretariaat van de vereniging: bestuur@hkkonsenoort.nl of via 0416-320995.

Voorwaarden voor een Anbi

Om te voldoen aan de voorwaarden om een Algemeen Nut Beogende Instelling (Anbi) te zijn is op de website van Brabants Heem uitgebreid te lezen wat daarvoor nodig is. Dat loopt uiteen van hoe de instelling zich moet presenteren tot de voorwaarden hoe financiële verantwoording moet worden afgelegd en waar instellingen zich kunnen aanmelden.

Kijk op de website www.brabantsheem.nl voor alle informatie.

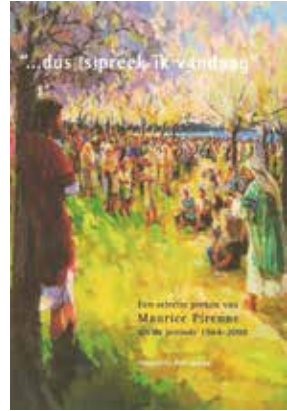
In het bestuur van Brabants Heem is Otte Strouken-Busink de contactpersoon, die alle vragen over de Anbi voorwaarden kan beantwoorden. Stuur voor aanvullende informatie of vragen een bericht naar: ottestrouken@brabantsheem.nl

De preken van priester-musicus Maurice Pirenne

door Tjeu van Ras

Als musicus heeft Maurice Pirenne (1928-2008) nationaal en internationaal faam gemaakt. Zijn priesterschap kwam voor hem niettemin op de eerste plaats. Kort en krachtig waren zijn preken, soms ook na jaren nog verrassend actueel. Zestig van zijn preken zijn in boekvorm uitgekomen.

“..dus (s)preek ik vandaag” is de titel van de bundeling, die is samengesteld en uitgegeven door de Stichting Maurice Pirenne. De geboren Tilburger stierf in 2008. Hij was een van de vier broers die kozen voor het priesterschap, alleen zijn jongste broer Albert leeft nog. Maurice Pirenne volgde al tijdens zijn priesterstudie een conservatoriumopleiding. Een jaar na zijn priesterwijding ging hij naar Rome voor een muziekstudie aan het Pontificio Instituto di Musica Sacra. Na terugkeer in Nederland werd hij korte tijd muziekdocent aan het kleinseminarie in Sint-Michielsgestel, daarna volgde zijn benoeming tot docent aan het conservatorium Tilburg, het Nederlands Instituut voor Kerkmuziek in Utrecht en het Arnhems conservatorium.

In 1965 werd hij rector-cantus van de Schola van de Sint-Jan in Den Bosch, in 1991 werd hij de organist van de Sint-Jan, tot aan zijn overlijden in maart 2008. Maurice Pirenne preekte met grote regelmaat, vooral in de Sint-Jan. Preken, waar mensen met aandacht naar luisterden, hij wist hen zeer te boeien. Dat was de kwaliteit van de priester-musicus: hij preekte nooit lang, was helder, duidelijk en inspirerend. Dat was de reden voor de Stichting Maurice Pirenne, opgericht vlak voor zijn overlijden, om uit de ruim 500 bewaard gebleven preken een selectie te maken. Het begint in de bundel met een preek van 15 november 1964 over het gebruik van de Nederlandse taal in de liturgie. De laatst opgenomen preek is 17 februari, drie weken voor zijn overlijden, toen hem een groots concert werd aangeboden. “Ik ben niet de jongste, noch de gezondste meer”, zo sloot hij zijn toespraak af.

Onderwerpen besprak Maurice Pirenne genuanceerd, meerdere kanten werden belicht. “Hij nam stelling en was helder in hoe hij de dingen zag”, zo schrijft stichtingsvoorzitter Paul Leenders in het voorwoord. In de geselecteerde preken is dat duidelijk. Mooie zinnen, originele beschrijvingen, zorgvuldig taalgebruik zijn kenmerkend. De titel van het boek is een citaat uit zijn toespraak bij de viering van het 25-jarig, het zilveren, priesterfeest van Maurice Pirenne: “Zwijgen is goud, dus ik spreek vandaag.”

Het boek met de preken is voorzien van een voorwoord, een levensbeschrijving van Maurice Pirenne. Het is fraai geïllustreerd met werk van de Bossche kunstschilder Rob Jacobs.

'...dus ik (s)preek vandaag' is voor 15 euro te koop via de website van de stichting: www.stichtingmauricepirenne.nl

Schiere monniken en grijze vrouwen in Noord-Brabant

Het boek 'Schiere monniken en grijze vrouwen' van Philip Holt, dat onlangs in Oudenbosch is gepresenteerd, biedt een overzicht van de geschiedenis van de 34 cisterciënzer kloosters die in de middeleeuwen in ons land hebben bestaan. Ook de latere cisterciënzer vestigingen in ons land komen aan bod.

Het blijkt dat de cisterciënzers in Noord-Brabant op veel plaatsen vestigingen hebben gehad, en nog altijd aanwezig zijn. Cisterciënzers zijn monniken die strikt de kloosterregel van Benedictus volgen. De orde is gesticht in Frankrijk in 1097 en heeft in korte tijd in heel Europa kloosters gebouwd. De eerste stichting in ons land was in 1165 in Friesland: Klaarkamp. De oudste cisterciënzer stichting in Noord-Brabant was de vrouwenabdij Keizerinneplaats in Binderen, in 1240. Kort daarop is de Vlaamse cisterciënzerinnenabdij Ter Kameren een uithof begonnen in Giersbergen onder Drunen.

Tussen 1275 en 1338 kreeg de Sint-Bernardusabdij van Hemiksem onder Antwerpen vier parochiekerken in Noord-Brabant, die van Gastel, Wouw, Hoeven en van Oudenbosch. In 1426 is in Heusden het cisterciënzer monnikenklooster Mariënkroon gesticht. Twintig jaar later is het bij Elshout een tweede klooster begonnen: Mariëndonk. In 1577 zijn de monniken van beide kloosters voor de geuzen moeten vluchten naar Den Bosch; de laatste monnik is daar in 1624 gestorven.

In 1648 zijn ook in Noord-Brabant alle kloosters op last van de nieuwe overheid opgeheven en moesten alle kerkgebouwen aan de protestanten worden overgedragen. Maar de vier cisterciënzer parochies van de Sint-Bernardusabdij in Noord-Brabant zijn ook zonder hun kerken blijven bestaan.

Na de Franse Revolutie konden de cisterciënzers geleidelijk weer terugkeren. Hun vier Brabantse parochiekerken kwamen weer in handen van de Bernardusabdij. In Hoeven (Bovendonk) kwam een seminarie; Oud-Gastel, Wouw en Oudenbosch zijn nog geruime tijd cisterciënzer parochies gebleven, de laatste twee tot 1968.

Er zijn in Noord-Brabant in de negentiende eeuw ook nieuwe cisterciënzer kloosters gesticht. Nadat door de cisterciënzerabdij Westmalle in België vlak aan de grens met Nederland de abdij Achel was gebouwd, is in 1881 bij Tilburg de abdij

Koningshoeven gesticht. Die telde op den duur zoveel monniken, dat in 1900 bij Zundert de dochterstichting Maria Toevlucht kon beginnen. Cisterciënzer zusters zijn in 1937 een klooster begonnen in Berkel-Enschot, dat in 2009 is verhuisd naar Arnhem. Franse cisterciënzers die wegens de anti-clericale wetten uit Frankrijk waren uitgeweken, zijn in 1903 een klooster in Nieuwkuijk begonnen, dat in 1936 de naam Mariënkroon heeft gekregen.

Nog twee andere buitenlandse cisterciënzer gemeenschappen hebben korte tijd in Noord-Brabant een onderdak gevonden: de cisterciënzers van de Duitse abdij Mariawald van 1875 tot 1887 in de buurt van Deurne, en van 1903 tot 1920 in Boxtel de Franse cisterciënzerinnen van La Cour Pétral, die later in België bij Bouillon de abdij Notre Dame de Clairefontaine zijn begonnen.

Zo blijken de cisterciënzers in Noord-Brabant vijftien vestigingen te hebben gehad en gedurende meer dan acht eeuwen tot op de huidige dag ononderbroken aanwezig te zijn gebleven.

Het boek is uitgegeven bij Damon, telt 352 bladzijden en is rijk geïllustreerd. Voor € 39,90 te bestellen via www.kloosterboek.nl

Agenda 2016

26

Vergaderschema Brabants Heem 2016

Donderdag 23 juni: Bestuursvergadering

Donderdag 25 augustus: Bestuursvergadering

Donderdag 20 oktober: Bestuursvergadering

Donderdag 24 november: Bestuursvergadering

Donderdag 24 november: Raad van Aangeslotenen (19.30 uur)

Andere activiteiten:

Maandag 4 juli t/m zondag 11 september, tentoonstelling Vondsten in Beeld in Geertruidskerk, Geertruidenberg

Tot en met 22 oktober: expositie Schelpen van Peter Ackermans, museum De Roos, Geertruidenberg.

Donderdag 4 en vrijdag 5 Augustus 2016: Brabants Heemdagen in Best

Maandag 29 augustus: sluitingsdatum inzenden kopij De Koerier

Zaterdag 15 oktober: Dag van de Brabantse Cultuur in de Van Goghkerk in Etten-Leur

Zaterdag 12 november: uitreiking Knippenbergprijs in Baarle-Nassau

Jubilea kringen:

08-06-2016: Amalia van Solms (Baarle Nassau/Hertog) 40 jaar

01-08-2016: Hkk De Heerlijkheijt Dongen (Dongen) 40 jaar

23-10-2016: Hkk De Heerlijkheit Nispen (Nispen) 25 jaar

31-10-2016: Hv Werkendam en De Werken c.a. (Werkendam) 24 jaar

23-11-2016: Hkk Teterings Erfdeel (Teteringen) 25 jaar

In Memoriam Nico Nagtegaal (1921-2016)

Nico Nagtegaal is 25 maart jl. op 94-jarige leeftijd overleden. Nico Nagtegaal was het oudst nog levend lid van het eerste uur van heemkundekring De Drijehornick Nuenen-Gerwen-Nederwetten, opgericht in 1971.

Nico Nagtegaal (1921-2016)

Van Nico Nagtegaal verschenen tal van publicaties in de vorm van tijdschrift-artikelen, boeken en brochures. Zo was hij mede-auteur van 'Dwers door Nu-nens Verleden', van het boek 'Van Kwast tot Regenboog' over de geschiedenis van de protestantse gemeente, van het boek over de toponiemen van Nuenen, Gerwen en Nederwetten en hij schreef 'Nederwet-

ten door de eeuwen heen'. Hij was lange tijd redactielid van het cultuur-historisch tijdschrift Drijehornickels, dat mede door hem is opgericht. Nico Nagtegaal was jarenlang lid van het bestuur van de heemkundekring en hij was organisator en gids van vele rondleidingen in en rond Nuenen, Gerwen en Nederwetten. Van Brabants Heem ontving Nico in 1997 de zilveren draagspeld met bijbehorende oorkonde. Heemkundekring De Drijehornick benoemde hem tot ere-lid.

Nico Nagtegaal heeft samen met zijn vrouw Zingra, die enkele jaren geleden overleed, het cultuurfonds Nico en Zingra Nagtegaal-Geerts opgericht. Doelstelling van deze stichting is ondermeer het bevorderen van kennis op het gebied van heemkunde in Nuenen, Gerwen en Nederwetten en het ondersteunen van activiteiten van de Protestantse Gemeente Nuenen. Recent kon het project Terugbeeld van heemkundekring De Drijehornick met gelden van het cultuurfonds worden gerealiseerd. Op 38 plekken in Nuenen, Gerwen en Nederwetten en op het Eeneind zijn informatiepanelen geplaatst op locaties waar in het verleden een belangrijk of markant gebouw heeft gestaan.

“Verandering begint als iemand de volgende stap zet.” Met die tekst opende Christa van der Aa haar presentatie bij de Raad van Aangeslotenen. Een presentatie waarin zij probeerde duidelijk te maken hoe zij vernieuwing en verandering in organisaties mee kan helpen realiseren. Zij was op uitdoiging van het bestuur van Brabants Heem in Oirschot op de bijeenkomst. Vernieuwen en verjongen zijn onderwerpen, waarmee Brabants Heem en de heemkundekringen zich in de nabije toekomst intensief gaan bezighouden.

(foto Tjeu van Ras)

Brabants Heem wil de ondersteunende organisatie zijn voor 123 zelfstandige Brabantse heemkundekringen. De stichting organiseert in samenwerking met andere organisaties cursussen en studiedagen, zet netwerken op en geeft adviezen. Dat alles om de deskundigheid van de kringleden te bevorderen op alle terreinen waar dat nodig is. Verder stimuleert Brabants Heem nieuwe initiatieven en onderlinge samenwerking.

Parallele artikelen op de website: www.brabantsheem.nl

Uitgave: Brabants Heem, Postbus 1203, 5200BG 's-Hertogenbosch.

Eindredactie: Tjeu van Ras

Foto's: Naamsvermelding bij de foto, overige merendeels uit collecties van de heemkundekringen.

Ontwerp en Drukwerk: Koninklijke
Drukkerij Em. de Jong
Baarle-Nassau

Alle rechten voorbehouden. Niets in deze uitgave mag worden verveelvoudigd of openbaar gemaakt, in welke vorm ook. Hetzij elektronisch dan wel mechanisch door fotokopieën, scans of opnamen. Tenzij met voorafgaande toestemming van de uitgever. De uitgever heeft er naar gestreefd om alle copyrights in deze uitgave te regelen. Wie meent alsnog rechten te kunnen doen gelden, wordt verzocht contact op te nemen.